

УДК 331.25

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ ПЕНСІЙНОЇ СИСТЕМИ

Григоревська Олена Олександрівна

к.е.н., доц.

доцент кафедри обліку і аудиту

Скрипник Маргарита Іванівна

д.е.н., проф.

завідувач кафедри обліку і аудиту

Київський національний університет

технологій та дизайну

м. Київ, Україна

Анотація: Необхідність підвищення стандартів життя населення вимагає перегляду складових соціальної політики держави. На основі аналізу положень діючих пенсійних систем різних країн світу, вивчення досвіду проведення в них пенсійних реформ підтверджено необхідність проведення пенсійної реформи в Україні. Визначено передумови пенсійної реформи (складна демографічна ситуація, низький розмір пенсії, непрозорість системи, соціальна несправедливість) в Україні, що дозволило встановити проблемні питання її впровадження.

Ключевые слова: соціальна відповідальність, пенсійна реформа, соціальна безпека, накопичувальна система, пенсійне забезпечення

Нинішній кризовий стан світової економіки посилює проблему старіючого населення. Станом на 1 січня 2020 року в Україні було 11,3 мільйона пенсіонерів (27,56 % усього населення), що відповідає кількості осіб, що сплачують ЄСВ. Видатки бюджету Пенсійного фонду України (далі – ПФУ) на 2021 рік заплановано у розмірі 203,80 млрд грн, що на 0,8% більше, ніж у

2020 році. Із них власних надходжень – 120,80 млрд. грн; решту суми (83,00 млрд. грн.) ПФУ очікує отримати в якості дотацій з державного бюджету, що становить 15,7 % від ВВП країни. За прогнозами фахівців, до 2050 року ця цифра може зрости вдвічі.

Зауважимо, що це означає, що Україна – країна із значним навантаженням ПФУ на ВВП. Порівнявши аналогічні видатки, що здійснюються в Республіці Білорусь, Польща, Німеччина, Португалія, зауважимо, що на виплату пенсій там витрачається 10 % ВВП. Таким чином, ця частка витрат в Україні сьогодні є однією з найвищих у світі.

Така ситуація поставила перед владою питання зменшення частки солідарної пенсійної системи та збільшення частки накопичувальної, що допоможе зменшити фінансове навантаження на державний сектор соціальних виплат, а також дасть можливість громадянам України приймати активну участь у сфері соціального забезпечення.

Інтегральним критерієм компліментарності економічної ефективності та соціальної справедливості на рівні держави є рівень соціальної безпеки, що стан розвитку держави, за якого держава здатна забезпечити гідний і якісний рівень життя населення незалежно від віку, статі, рівня доходів, сприяти розвитку людського капіталу як найважливішої складової економічного потенціалу країни.

Інтегральний індекс соціальної безпеки у 2019 р. в Україні становив 55,6%, що є незадовільним показником. Хиткість такого становища в соціальній сфері веде до зменшення соціальної стабільності та справедливості в країні [1].

Пенсійна реформа, будучи одним з основних елементів предмету соціальної політики держави та одним з найбільш проблемних питань в нинішніх умовах, потребує найбільшої уваги. Адже пенсійна система кожної країни повинна бути спрямована на зниження рівня бідності серед літніх людей, а також на згладжування рівня життя для працездатного населення та пенсіонерів, коли старість або інвалідність знижує здатність заробляти [2].

Саме тому нами окреслено проблемні питання, на які слід звертати увагу при обґрунтуванні положень пенсійної реформи.

Демографічна ситуація. В Україні функціонує солідарна пенсійна система. Тобто, працююче населення, сплачуючи ЄСВ, забезпечує тих, хто отримує пенсії. Існуюча розподільна система балансує між потребами непрацездатного населення і інтересами працюючих. Проте з погіршенням демографічної ситуації, коли частка працездатного населення з кожним роком падає, а кількість і частка пенсіонерів зростає, бюджету стає все складніше «тягнути» на собі пенсійні виплати.

Прогнози для України, здійснені експертами ООН [3], виявились доволі песимістичними: до кінця 2050 року населення України може скоротитися на 9 млн людей та становитиме 33,6 млн. З них – 15 % – люди молодше 15 років, а 16 % становитимуть люди старші 65. Крім того, в пояснювальній записці мова йде також про те, що скорочення населення буде паралельно його старінню, що призведе до того, що кількість пенсіонерів перевищить працездатне населення, а вже сьогодні на одного пенсіонера припадає одна людина працездатного віку.

Низький розмір пенсії. Важливим проблемним питанням є низький рівень пенсії. В Україні розмір середньої пенсії становить 3064 грн., що становить 102,13 євро. Для порівняння середньостатистичний поляк отримує 460 дол. А розмір середньої пенсії в червні 2019 року в Німеччині склав 1236 євро. Понад 1 млн 228 тисяч або 56,4% болгарських пенсіонерів, за даними на початок 2020 року отримують пенсію, включаючи всі надбавки до неї, яка не перевищує порогів рівня бідності в країні в 285,92 лева (близько 130 євро.). І як показують дані досліджень європейської служби статистики «Євростат», більше 45% пенсіонерів в Болгарії продовжують працювати, оскільки одержуваної пенсії недостатньо для забезпечення нормального життя.

Непрозорість системи та соціальна несправедливість. Звичайній людині досить складно самотійно вирахувати розмір своєї пенсії, а в Україні немає практики заздалегідь інформувати громадянина про розмір пенсії. Унаслідок непрозорості діюча в Україні розподільна система не викликає особливої

довіри у населення. У зв'язку з цим, в Україні широке поширення має оплата праці «в конвертах».

Вищенаведене підкреслює, що існуюча пенсійна система застаріла і вимагає приведення у відповідність з фактичними економічними відносинами.

Таким чином, при розробці положень пенсійної реформи слід враховувати досвід зарубіжних країн, зокрема, щодо умов, які повинні характеризувати готовність країни до її проведення:

- забезпечення мінімізації негативних наслідків від запровадження накопичувальної системи пенсійного страхування на солідарну пенсійну систему;

- забезпечення економічного зростання, мінімального інфляційного півня, зростання розміру заробітної плати;

- розробка належного інформаційно-консультаційного забезпечення населення щодо реформи для запобігання негативного їх налаштування до впроваджених заходів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Коваль О.П. Соціальна безпека: сутність та вимір. наук. доп. К.: НІСД, 2016. 34 с. URL: http://www.niss.gov.ua/public/File/2016_nauk_anal_rozrob/social_bezpeka.pdf (дата звернення 31.11.2020)

2. Schwarz A.M. Pension System Reforms. Analyzing the Distributional Impact of Reforms. Volume two. 2006. URL: http://siteresources.worldbank.org/INTPSIA/Resources/490023-1120845825946/PSIAVOLII_printed.pdf (дата звернення 31.11.2020)

3. До 2050 року населення України скоротиться до 36 млн осіб. URL: http://dt.ua/UKRAINE/do-2050-roku-naselennya-ukrayini-skorotitsya-do-36-mln-osib-124859_.html (дата звернення 31.11.2020)